Jopi Hart

Jopi Hart (Bonaire 1940) komt in de recente driedelige anthologie van Papiamentstalige literatuur, 'Pa saka kara', nog niet voor. Maar met de debuutbundel 'Entrega' zal hij voortaan niet meer uit onze Antilliaanse literatuur weg te denken zijn.

Gerijpt debuut van Jopi Hart

Op vleugels van verbeelding

Door Wim Rutgers

'Entrega' bevat ruim veertig gedichten waarvan de helft in het Papiamentu, een vierde deel in het Nederlands en de overige verdeeld over Engels en Spaans, in zes afdelingen van ongelijke lengte. In een woord vooraf meldt de dichter zelf dat Nydia Ecury en Lucille Berry-Haseth hem tot publiceren hebben aangemoedigd. In datzelfde voorwoord noemt Jopi Hart zichzelf een 'onverbeterlijke romanticus', een karakteristiek die in de structuur van de bundel benadrukt wordt omdat de gedichten niet in de chronologische volgorde van ontstaan aangeboden worden maar volgens een thematische ordening, waarin een verloren gegane liefdesrelatie een hoofdrol speelt. Over de bundeltitel, die ook de titel van de derde afdeling is, meldt het voorwoord nog dat de dichter met deze publicatie zijn privacy inlevert, maar dat hij zich ook overgeeft aan de vlucht van de verbeelding, een beeld dat in een van de laatste gedichten geëxpliciteerd wordt. Maar het principale bundelthema is de overgave in de relatie tussen man en vrouw.

RELATIELYRIEK

Jopi Hart schrijft over de 'navelstreng tot ons verleden', over gisteren, vandaag en morgen, over verleden, heden en toekomst. Daarbij staat een liefdesverhouding tussen een 'ik' en een 'jij' centraal. Hier produceert de dichter relatielyriek van het zuiverste water, waarin ideële en lichamelijk sensuele liefde samengaan, volgens diverse fasen als ontdekking, verkenning en rijping, waarna evenwel verlies, pijn en zelfs wanhoop volgen, uitlopend op niet meer dan een tegelijk pijnlijke en zoete herinnering, de 'dulsura di doló', die in het gedicht 'Schimmen' aangeduid wordt als "de krekel die schreit in de hoek van mijn ziel". In de laatste afdelingen verwoordt de dichter wisselende stemmingen in gevarieerde onderwerpen.

Jopi Hart schrijft zijn beeldrijke gedichten in poëtische taal, waarvan in 'Pensamentu' het volgende voorbeeld: "Finfin di kitara ta kose / tela de amor sensual / pa kubri nos / ora nos topa / den murmuyo di strea". In het volgende fragment uit 'Mainta' komen verschillende van de hiervoor genoemde inhoudelijke elementen samen met een mooie vorm van metaforiek: "Porfin, / atrabes de filingrana di strea di tempu, / m'a sinti bo dedenan hunga / k'e kuèrdènan di mi bida. / Un melodia yen di promesa a nase." Nog een voorbeeld, maar dit keer om te laten zien hoe de dichter zich soms met zijn beelden aan een vorm van (te) mooi zeggerij overlevert, uit hetzelfde gedicht: "Bo ta yega den un nubia di oro. / Bo kabei habri den un kòrtina di kristal. / Bo man ta sembra palabra, / pari poesia eksótiko."

In een citaat als "Awor / b'a sera bentana / lagami pafó ta seka / den bientu di kuaresma. / Mira kon / warawara ku lagadishi / ta kome e poesia / ku m'a bin risitá / na bo kama" uit het gedicht 'Despedida final' lezen we niet alleen de teleurstelling waar ik het net over had, maar ook dat de dichter zich meermalen bezighoudt met het schrijfproces van de gedichten zelf. "Sin poesia pa sende e kandela," luidt het zo in 'Despedida'. Hij geeft zich op deze wijze rekenschap van zijn positie als dichter.

Jopi Hart schrijft heel persoonlijke lyriek, waarvan straatrumoer en politieke sociaal-maatschappelijke problemen ver verwijderd zijn. Ze komen zelfs nauwelijks als echo op de achtergrond voor, een niet zo gebruikelijke gang van zaken in onze veelal op maatschappelijke processen gerichte dichtkunst.

METAFOREN

De dichter verbeeldt zijn persoonlijke gevoelens door middel van aan de natuur van het eiland ontleende metaforen. Daarvan zijn in de hiervoor gegeven citaten al heel wat voorbeelden te vinden. Het komt ook terug in het gedicht 'Mulata orguyoso', dat een veelvoorkomend onderwerp aan de orde stelt, een motief dat in de Caraïbische literatuur een lange geschiedenis kent: de erotische aantrekkingskracht die de sensüele schoonheid van de mulattin uitoefent. Ook Hart beschrijft de 'vurige mulattin' met haar lichamelijke schoonheden als haar bronzen huidskleur en haar sensuele lippen. Hij drukt de schoonheid van de vrouw uit met elementen uit haar natuurlijke omgeving: "Den bo zoya di ritmo natural / laman ta ripiti su mes den / olanan grandi, floho, / ora nan sunchi playanan hanchu, ketu."

In de traditionele literatuur wordt de sensualiteit van de ge-erotiseerde mulattin steevast gespiegeld in de seksuele begeerte van de man naar haar. Dat is aanvankelijk ook bij Jopi Hart zo: "Mulata orguyoso, / lagami sende bo konfő". Maar dan treedt er in het gedicht een nieuw element op, waarbij de multattin het niveau als traditioneel sekssymbool voor wit en zwart ver overstijgt. In de laatste strofen wordt ze met een verwijzing naar de tijd van de klassieke mythologie en de slavernij namelijk hét symbool van de raciale integratie en de creolisering van de Antilliaanse mens in het algemeen en naar het slot toe zelfs van de eigen familie van de ik-figuur, zoals Cola Debrot in *Mijn zuster de negerin* in 1935 al geschreven had dat wit en zwart broer en zus zijn op het eiland. Bij Jopi Hart kan de mulattin moeder, zuster, geliefde en dochter zijn, want iedereen is inmiddels immers gecreoliseerd: "Mulata orguyoso, / yu di Afrika i Oropa for di matris indjan, / nasi den skuma di Laman Karibe, / den bo ta reina tur loke ta mihó di tres kontinente. / Den bo ta biba e vlam / ku a kibra kadena di opreshon. / Den bo ta kore e bena pa uni / ayera i mañan. // Mulata orguyoso di mi idolatria: / Sea mama, ruman, amante, yu, / bo ta eternamente bibu!"

Jopi Hart heeft met 'Entrega' een mooie, doordachte en zorgvuldig gecomponeerde bundel van gestileerde dichtkunst samengesteld die een aanwinst is van onze veeltalige Antilliaanse literatuur. Dat Hart zich bewust is van de functie van zijn poëzie bewijst het herhaaldelijk opduikende meta-karakter ervan. Zijn gebruik van vier talen demonstreert dat hij de in 'Mulata orguyoso' zo nadrukkelijk beleden creolisering ook zelf in praktijk brengt. Alle vier talen zijn voor hem voertuig van dezelfde cultuur.

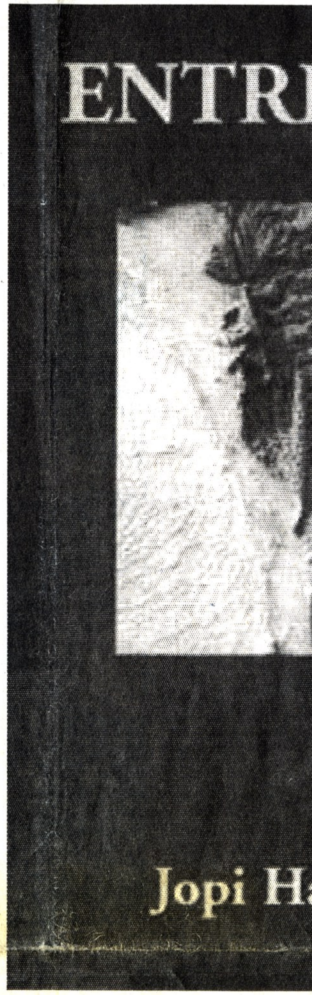

Uitgever Carilexis volgt met Jopi Hart 'Entrega' het inmiddels beproefde procédé van de serie, zowel inhoudelijk als in de vorm. Na een instructieve inleiding door de dichter zelf volgen de gedichten, waarna de bundel besloten wordt met een foto en enkele biografische en bibliografische gegevens. Dat alles wordt bijeengehouden in een stevig, kleurrijk omslag in een mooi formaat, waardoor elk bundeltje tegelijk een mooi cadeauboekje wordt. Inmiddels zijn er zo vier bundels in deze serie verschenen, van Marie-Céline Hendrikse, Ornelio 'Kees' Martina, Gibi Bacilio en nu dus Jopi Hart. Dat zijn geen van allen jonge dichters met recent werk. Alle vier bundels zijn retrospectief en het resultaat van een langdurige poëtische praktijk. Dat lijkt ook met de debuutbundel van Jopi Hart het geval. Dat brengt mij tenslotte tot de vraag naar de komst van eventuele jonge dichters. Hebben zij hun kans in deze serie nog niet geroken?

Jopi Hart: Entrega
Willemstad: Carilexis
77 bladzijden
Nafl. 16,50